

УДК 378.147.091.3:811.111'373:61
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.245-248

Русалкіна Людмила Георгіївна
доктор педагогічних наук, доцент
професор кафедри іноземних мов
Одеський національний медичний університет, м.Одеса, Україна
l_rusalkina@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0003-2826-7439>

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА ОСНОВІ СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО СПОСОБУ

Анотація. В даний час охорона здоров'я та суспільство в цілому відчують дефіцит у фахівцях, які володіють англійською мовою, здатні проводити професійно зорієнтовану мовну діяльність у професійно-мовній середовищі, оволодівати новими досягненнями зарубіжної медицини, брати участь у спільних наукових та практичних дослідженнях із закордонними партнерами. Ці чинники зумовили необхідність розширення і вдосконалення англомовної підготовки в системі вищої медичної освіти. Метою статті стала організація професійно зорієнтованої діяльності студентів на основі словесно-логічного способу, що сприяв розвитку навичок майбутнього лікаря до клінічного мислення, виявлення логічних зв'язків тих категорій, процесів, понять, які є необхідними для розуміння. Розкрито сутність словесно-логічного способу, описано форми організації освітнього процесу при застосуванні словесно-логічного способу. Розглянуто спосіб роботи case-study і доведено його позитивний вплив на вивчення медичних англомовних термінологічних одиниць майбутніми лікарями. Зазначено, що вирішення ситуаційних завдань дозволяє активізувати професійно зорієнтовану діяльність та інтенсифікувати процес навчання професійно спрямованої іноземної мови. Доведено, що застосування словесно-логічного методу підвищує рівень засвоєння інформації при будь-якій освітній діяльності студентів-медиків: як при роботі з навчальними текстами, вирішенні професійно зорієнтованих ситуаційних завдань на практичних заняттях, так і в процесі самоосвіти.

Ключові слова: навчання англійської мови, майбутні лікарі, медичні ЗВО, словесно-логічний спосіб, спосіб case-study.

Вступ. В умовах сьогодення педагогіка вищої школи знаходиться на етапі переосмислення концептуальних підходів до навчання нової генерації фахівців. Прагнення до прогресу в освітньо-виховному процесі зумовило появу нових і вдосконалення наявних педагогічних технологій, подальший розвиток яких пов'язаний із реалізацією сучасної концепції вищої медичної освіти. Організація професійно орієнтованої діяльності студентів повинна сприяти розвитку у майбутнього лікаря навичок клінічного мислення, тобто вміння виявляти основні логічні зв'язки тих категорій, процесів, які необхідні для успішної реалізації професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуванню мовної компетенції студентів під час навчання іноземної мови в немовних вузах присвячені дослідження багатьох авторів, причому вивчалися та були висвітлені такі питання, як: відбір та зміст навчального матеріалу під час навчання іноземної мови (І.Л.Бім, М.Л.Вайсбурд, Н.Д.Гальскова); психолого-педагогічні умови засвоєння іноземної мови та розвитку мовної діяльності (О.Л.Бердичевський, Б.В.Беляєв, П.Я.Гальперін); формування іншомовної професійної компетенції та розробка методичних підходів, технологій навчання іноземної мови (В.Ф.Аітов, Д.В.Толпа, О.М.Леонтьєв, А.О.Вербицький, Є.І.Пассов, Г.А.Китайгородська).

Мета статті – організація професійно зорієнтованої діяльності студентів на основі словесно-логічного способу, виявлення його ефективності під час роботи з майбутніми лікарями. **Методи дослідження:** аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної літератури з теми дослідження;

Виклад основного матеріалу. Проведення діагностики, визначення тактики при вирішенні професійно зорієнтованих ситуаційних завдань дозволяють активізувати професійну діяльність, прискорити процес навчання. З цією метою у процесі навчання майбутніх лікарів англійської мови нами було засто-

совано словесно-логічний спосіб.

Сутність словесно-логічного способу навчання полягає у поєднанні освітнього процесу з логічним пізнанням. Цей спосіб містить в собі поєднання різних прийомів організації професійно зорієнтованого освітнього процесу та створює умови для збагачення змісту досліджуваного матеріалу професійними термінами та поняттями, елементами логіки та теорії пізнання, при роботі з ними сприяє розвитку самостійності, активності, сформованості формально-логічних операцій мислення.

Застосування словесно-логічного методу підвищує рівень засвоєння інформації при будь-якій освітній діяльності: як при роботі з навчальними медичними текстами, вирішенні професійно зорієнтованих ситуаційних завдань на практичних заняттях, так і в процесі самоосвіти (позааудиторна робота); як під час навчання за друкованими виданнями, так і з використанням електронних навчальних посібників.

Основною формою організації освітнього процесу при застосуванні словесно-логічного способу є індивідуальна та групова форми роботи, що передбачають навчальне спілкування студентів. У цьому погоджуємось із Г.О.Китайгородською, яка, досліджуючи інтенсивні методи навчання іноземної мови, довела, що в основі цих методів лежить навчальне спілкування у групі. Ми згодні з думкою багатьох вчених про те, що велике значення при навчанні набуває робота у групі та те, як студент готується до такої діяльності, який обсяг індивідуальної самостійної роботи виконано для актуалізації своїх знань, умінь та навичок у групі під час аудиторних занять. З цією метою було проведено моніторинг самостійної роботи студентів та на підставі цього відбувалося регулювання самостійної діяльності студента. Словесно-логічний спосіб із застосуванням анкет зворотного зв'язку надав викладачеві таку можливість. Постійний моніторинг процесу позааудиторної роботи дав змогу активізувати самостійну діяльність студентів-медиків. Складо-

ві словесно-логічного способу такі:

1. Оперування медичними термінами та поняттями.
2. Застосування законів логіки та діалектики щодо професійно зорієнтованих текстів, під час вирішення проблемних ситуаційних завдань.
3. Цілеспрямоване спілкування у групі – дискусія у безперекладній формі.

Застосування цього способу дозволяє активізувати самостійне професійно зорієнтоване навчання та сформулювати професійно зорієнтовану мовну компетенцію за такими напрямками:

- готовність та здатність виконувати логічні операції мислення з професійними термінами та поняттями, застосовувати англійські знання та вміння у стандартних та нестандартних ситуаціях;

- набувати навичок мовної діяльності, на основі активної участі в діалозі, дискусії у безперекладній формі у групі при вирішенні ситуаційних завдань або обговоренні професійних проблем;

- підвищувати успішність та активність на заняттях.

Основою словесно-логічного способу є самостійна робота студентів, як позааудиторна, так і аудиторна, самостійне добування знань, само- та взаємонавчання, самореалізація та самоконтроль. Викладач не є безпосереднім учасником освітнього процесу, оскільки організовує процес за принципом саморуку (самостійне набуття знань), завдяки чому у студентів формується активна життєва позиція. Набувши вміння оперувати поняттями (мистецтво мислити), студенти з цікавістю вивчають матеріал, приходять на заняття готовими та вступають у дискусію один з одним, що надійно забезпечує розширене відтворення знань [1].

Всі студенти на практичних заняттях застосовують знання, вміння, отримані в процесі індивідуальної роботи поза аудиторією, і одночасно опановують нові знання в колективній роботі шляхом цілеспрямованого професійно зорієнтованого іншомовного спілкування на практичному занятті. Зрештою організація професійно зорієнтованої діяльності студентів з урахуванням словесно-логічного методу сприяє розвитку в майбутнього лікаря досвіду клінічно мислити, тобто вміти виявляти основні логічні зв'язки тих категорій, процесів, які необхідні розуміння.

Проведення діагностики, визначення тактики при вирішенні професійно зорієнтованих ситуаційних завдань дозволяють активізувати професійну діяльність майбутніх лікарів, інтенсифікувати процес навчання.

Розглянемо застосування терміно-понятійного прийому роботи у процесі навчання іноземної мови у медичному ЗВО. Сукупність термінів медичної діяльності утворює терміносистему цієї сфери – медичну термінологію. Терміни входять у загальну лексичну систему мови за допомогою конкретної медичної термінологічної системи. Зазвичай особливостями терміна є: системність, тобто приналежність до певної термінологічної системи, наявність визначення, що виражає його сенс і значення, однозначність – точне позначення конкретного об'єкта, явища, процесу [2].

Точне розуміння термінів дає можливість глибше проникати у галузь медичної науки, свідомо засвоювати її. Насамперед, проблема роботи з термінами відображалася з метою та завданнями заняття. При організації освітньої діяльності акцент було зроблено на важливість вивчення термінології, а також застосовувалася така організація освітньої діяльності, при якій у роботу із засвоєння термінів та понять включалися якнайбільше аналізаторів. Реалізація цього по-

ложення можлива при раціональному використанні словесних, наочних та практичних прийомів.

Насамперед, проблема роботи з термінами відображалася з метою та завданнями заняття. При організації навчальної діяльності давалася установка на значимість вивчення термінології, і навіть застосовувалася така організація навчальної діяльності, коли у роботу з засвоєнням термінів і понять включалися якнайбільше аналізаторів.

Реалізація цього стану можлива при раціональному використанні словесних, наочних та практичних прийомів.

Велике значення організації професійно зорієнтованої діяльності надавалося добору основних термінів, що розкривають основні поняття досліджуваного матеріалу. Необхідно було працювати над ретельним відбором навчальної термінології з погляду науковості та доступності змісту знань [3].

Робота над терміном актуалізується у практичних діях, пов'язаних з професійною діяльністю. Термін повинен бути зрозумілий усім, хто його використовує в певній ситуації, найбільш однозначно, тобто точно відповідати сутності визначення поняття, якому він відповідає, не бути спотвореним, багатозначним, що відображає не суть поняття, яке він відображає, яке другорядні значення. Щоб уникнути цього, необхідно старанно працювати над змістом поняття. Це сприятиме кращому запам'ятовуванню поняття і зумовить його застосування.

Ми згодні з думкою Є.П.Копіци, що тільки цілеспрямована робота над змістом поняття призводить до глибокого його запам'ятовування, тоді як тільки словникова робота без належного пояснення сутності поняття дає невисокі результати запам'ятовування. Цілісне поняття про зміст терміна формується завдяки синтезу суттєвих аналізованих ознак поняття та терміна [4].

Таким чином, робота з термінами при вивченні нового матеріалу є невід'ємною частиною освітнього процесу при навчанні іноземної мови, що дозволяє найбільш лаконічно та досить точно висловлювати поняття, відображає його сутність, а робота з поняттями є розумовим, творчим процесом, що дозволяє студентам-медикам збагачувати свою пам'ять новими знаннями, сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню професійних понять. Застосування способу терміно-понятійної роботи створює достатній професійно зорієнтований словниковий запас англійських спеціальних термінів.

Формування професійно зорієнтованої мовної компетенції студентів медичного вишу при навчанні іноземної мови реалізуються також за допомогою способу навчання case-study на основі розроблених засобів навчання. Були розроблені та застосовані такі дидактичні засоби:

а) навчально-методичний посібник «Навчання англійської мови у медичному ЗВО» складено відповідно вимогам Державних освітніх стандартів вищої професійної освіти Зміст допомоги адаптовано до освітнього процесу з урахуванням специфіки навчання у медичному виші. Мета посібника – організувати діяльність з формування у майбутніх спеціалістів-медиків професійно зорієнтованої мовної компетенції за допомогою впровадження словесно-логічного (логічного) способу навчання у процес вивчення іноземної мови. Посібник містить теоретичний матеріал ряду концептуальних положень, що відбивають зміст логічного методу на вирішення професійно зорієнтованих проблем. У ньому розкрито особливості засвоєння медичних термінів та понять при професійно зорієнтованому навчанні англійської мови, описано

технологію організації та проведення практичних занять, представлено контролюючий матеріал як тесту з ключами, створено спеціалізований глосарій, у якому відбито вся лексика, що міститься у посібнику.

Наведені у навчально-методичному посібнику матеріали дозволяють студентам підвищити готовність і здатність проводити розумові операції з професійними термінами та поняттями, застосовувати вміння та навички у стандартних та нестандартних ситуаціях, набувати навичок мовної діяльності за рахунок збагачення навчання англійської мови професійними поняттями та оволодіння студентами прийомами логічного мислення при роботі з ними, а також активної участі в дискусії у питання-відповіді безперекладної форми, під час вирішення професійно зорієнтованих ситуаційних завдань, обговоренні професійних проблем;

б) комплекс професійно зорієнтованих ситуаційних завдань.

Розроблений комплекс професійно зорієнтованих ситуаційних завдань спрямовано на формування у студентів професійно зорієнтованої мовної компетенції, що передбачає: вміння та навички самостійно орієнтуватися в англійськомовному інформаційному просторі, оперативно знаходити необхідну професійну інформацію; вміння узагальнювати набуті у процесі вивчення англійської мови та інших дисциплін навчального плану, а також застосовувати їх для вирішення стандартних та нестандартних ситуацій, що виникають у практиці майбутнього фахівця у галузі медицини; навички пошуку оптимального варіанта дії, спрямованого на вирішення проблемної професійної ситуації;

в) індивідуально-навчальні перевірені анкети – «Анкета зворотнього зв'язку» створена для збору проблемних питань та відповідей на них для організації контролю та оцінки позааудиторної роботи студентів при виконанні завдання на професійну тему, реалізовану на практичних заняттях з англійської мови. Активізація освітнього процесу професійно зорієнтованого навчання іноземної мови та форму-

вання професійно зорієнтованої мовної компетенції реалізується у таких видах діяльності:

– підвищення активності суб'єктів цього процесу – студентів та педагога – шляхом підвищення мотивації та готовності до такого навчання, основою якого є цілі та цінності коштів;

– цілеспрямований відбір професійно орієнтованого навчального матеріалу на основі міждисциплінарних зв'язків, під час роботи з яким можна підтримувати постійний високий рівень мотивації та вектором якого є професійно-орієнтоване навчання, формування професійно зорієнтованої мовної компетенції, що дозволяє збагатити матеріал навчання професійними термінами та поняттями, підвищити професійний тезаурус;

– використання розроблених засобів, інтерактивних способів та прийомів навчання дозволяє підвищити мотивацію до професійного навчання, рівень самостійної роботи студентів під час аудиторних та позааудиторних занять, сприяє самореалізації, підвищенню якості самонавчання;

– застосування інтерактивних способів та прийому навчання, збагачення змісту навчання законами логіки дозволяють активізувати процес навчання, формувати професійно орієнтовану мовленнєву діяльність, клінічне мислення та професійно орієнтовану мовну компетенцію;

– постійний моніторинг викладачем та самоконтроль студентами з матеріалізацією оцінки результатів формування англійськомовних умінь створюють додатковий стимул для активізації діяльності з формування професійно-орієнтованої мовної компетенції.

Висновок. Сукупність та реалізація вищезазначених положень дозволяє активізувати процес професійно-зорієнтованого навчання. застосування словесно-логічного методу підвищує рівень засвоєння інформації при будь-якій освітній діяльності студентів-медиків: як при роботі з навчальними текстами, вирішенні професійно зорієнтованих ситуаційних завдань на практичних заняттях, так і в процесі самоосвіти.

Список використаної літератури

1. Зорина В.Л., Нургалеев В.С. Оптимизация образовательного процесса в средней школе посредством способа диалектического обучения: монография. 3-е изд., испр. и доп. Красноярск: СибГТУ, 2005. 168 с.
2. Шелов С.Д. Терминоведение: семь вопросов и семь ответов по семантике термина. Научно-техническая информация. Серия 2. Информационные процессы и системы. 2001. № 2. С.1–11.
3. Панина Т.С., Вавилова Л.Н. Современные способы активизации обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. М.: Академия, 2008. 176 с.
4. Копіца Є.П. Термінологічна функція терміна у професійному середовищі. Гуманітарна складова у світлі сучасних освітніх парадигм: збірник тез та доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м.Харків, 19–20 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С.44–49.

References

1. Zoryna, V.L., & Nurhaleev, V.S. (2005). *Optymyzatsyia obrazovatelnoho protsessa v srednei shkole posredstvom sposoba dyalektycheskoho obuchenya* [Optimization of the educational process in high school through the method of dialectical learning]. SybHTU. [in Russian].
2. Shelov, S.D. (2001). *Termynovedenye: sem voprosov y sem otvetov po semantike termyna*. *Nauchno-tekhnicheskaiya ynformatsyia*, 2, 1-11. [in Russian].
3. Panyina, T.S. (2008), *Sovremennye sposoby aktyvyzatsyy obuchenya* [Modern ways to intensify learning]. Akademyia. [in Russian].
4. Kopitsa, Ye.P. (2018). *Terminolohichna funktsiia termyna u profesiinomu seredovyshchi*. *Proceedings of II Ukrainian scientific and practical conference – Humanitarna skladova u svitli suchasnykh osvitynykh paradyhm* (pp.44–49). NFaU. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.03.2022 р.
Стаття прийнята до друку 06.04.2022 р.

Rusalkina Lyudmila

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Professor of the Department of Foreign Languages
Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine

**ORGANIZATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO
MEDICAL STUDENTS BASED ON VERBAL AND LOGICAL METHOD**

Abstract. The article considers the organization of professionally oriented activities of students on the basis of verbal-logical way, which promotes the development of skills of future physicians in clinical thinking, identifying logical connections of categories, processes, concepts that are necessary for understanding. The aim of the article was to organize professionally oriented activities of students on the basis of verbal-logical way, which contributed to the development of future doctor's skills in clinical thinking, identifying logical connections of categories, processes, concepts that are necessary for understanding. The essence of the verbal-logical method is revealed, the forms of organization of the educational process in the application of the verbal-logical method are described. The method of case-study work is considered and its positive influence on the study of medical English terminological units by future doctors is proved. It is noted that the solution of situational problems allows to intensify professionally oriented activities and intensify the process of learning a professionally oriented foreign language. It is proved that the use of verbal-logical method increases the level of assimilation of information in any educational activity: as when working with educational texts, solving professionally oriented situational problems in practical classes and in the process of self-education. The use of verbal-logical method increases the level of information assimilation in any educational activity: both when working with educational medical texts, solving professionally oriented situational problems. Thus, the organization of professionally oriented activities of students, taking into account the verbal-logical method contributes to the development of the future doctor's experience of clinical thinking.

Key words: English language teaching, future doctors, medical universities, verbal-logical method, case-study method.